

MILAN PUGELJ:

ONSTRAN HRIBA.

I.

ri stricu so živeli, dva brata sta bila in ena sestra. Sedem let je imel najstarejši, slabo je bil napravljen, samo pozimi je nosil čevlje in skoro nikoli ni imel svoje obleke. Ali učil se je pridno in miren je bil in pameten. In dogodilo se je nekoč, da so čuli vesti o materini smrti. Tam je živela z ostalimi otroki za hribom, tam da je zdaj umrla daleč za hribom. In domislil se je stric, da bi peljal otroke na pogreb, ali za voz ni bilo denarja in peš je bilo daleč za hribom. Ali hotel je, da ostane spomin, na hrib pojde z njimi, tam jim pokaže pogreb v dolini.

„Glejte, otroci, tam nesó mater!“ . . .

Razžalostili se bodo obrazki, solze bodo tekle po licih, glasen jok bo nastal.

„Da se boste domislili, otroci! Mater nesó — kaj vidite?“ —

Ozrli se bodo dolí v dolino objokani obrazki, lepa bo vsa v zelenju in cvetju, vsa posejana s solnčnimi žarki in sredi zelenja in cvetja in solnčnih žarkov se bo vila črna vrsta ljudi in peli bodo zvonovi. Peli bodo, na daleč bodo plavali glasovi, slišal jih bo samotni popotnik, odkril se bo in prekrizal.

Gledali bodo otroci, jokali bodo na vrhu, klicali bodo svojo revno mater.

„Mama, oh, naša mama . . .“

Preslabotni bodo glasovi, ne bodo dosegli doline.

Tako je mislil stric in je sklenil napraviti otrokom več en spomin. In tako so se napravili na pot, ob enajstih dopoldne so se odpravili, kruha so vzeli s seboj in vode in so se izgubili v grmičevju.

Solnce je sijalo, spomlad je bila, samo še malo dni je bilo do tedaj, ko se pokaže

prvo zelenje in zacvetó črešnje. Cisto je bilo nebo, temno-modre spomladanske barve, plavali so včasih pod njim težki svinčeni oblaki, plazili so se tik nad gorskimi slemenimi, včasih je potegnil jug in preplašeni so se skrili za vrhovi.

Že se je oglašal ptič na veji, veselo je zapel in naglas in človeku je bilo prijetno. Prišel je bil zopet lepi spomladanski čas, veselo je bilo srce, ki ga je srečno dočakalo in veselo razpoloženje se je razlilo po duši.

Šli so po poti; stric je šel spredaj, Franci je šel za njim in potem Tonček in Milka. Molčali so, samo stric je včasih zakašljaj, vzela je robec in obrisal pot in mogoče zavzdihnil. Pusta je bila pot, dolgočasna in neskončna. V strmino se je vlekla gori, vedno sredi grmovja, sredi pustih in dolgočasnih skal včasih, na desno in levo sredi grmovja tuintam slabotno drevo.

Franci je bil truden in se je ustavil.

„Kam tako daleč, stric, ko je tako pusta pot in ko ni treba . . .“

Molčal je stric, šel je dalje, čez dolgo se je oglašil.

„Dobro je . . .“

Isti molk je bil zopet, zasopljeno dihanje, samo globoki vzdih, dolga neskončna pot se je vila v strmino. In tistikrat se je zazdelo, da je izgubilo solnce polovico svoje svetlobe, omedleli so žarki, onemogli in bolni so trepetali po strmini. In tudi nebo se je užalostilo, obledelo je, tiho je zajokalo . . .

Milka je sedla na pot, globoko je vzdihnila in povedala je s solzami v očeh.

„Jaz ne morem naprej . . .“

„Kaj ne moreš? Vstani in pojdi!“ . . .

Strica je razjezilo; prijel jo je in dvignil na roke in nesel naprej.

Pot pa je bila še dolga, nič se še ni bila skrajšala, vrh je bil v silni daljavi. Že so hodili dolgo uro in prehodili so drugo, ko se je pribrižal vrh samo za malo. Tako je

bilo, kakor bi bil napravil dva koraka proti njim, enkrat bi jih bil lepo pogledal iz prijaznosti in usmiljenja, potem bi se jim bil zasmel, ustavil bi se bil na mestu in obrnil na drugo stran.

In šli so naprej in premislil se je hrib. Zopet se je obrnil k njim, prijazen obraz je kazal, že so bili na vrhu. Samo še malo korakov so storili in stric je odložil Milko in je pogledal doli po novi dolini pred seboj. Ali takrat so se široko odprle oči, razveselilo se je srce nad toliko lepoto. Zakaj tam spodaj je bila domovina pomladi, tam je vse zelenelo, vse je cvetelo, samo pisano polje od rož in zelenja — kar so nesle od pota utrujene oči. Silno lepo je moralo biti tam, zakaj že iz dalje same so videle oči polno krasote. Zelena in visoka drevesa so bila tam, lepa senca je morala biti pod njimi, legel je doli mimoidoči in zasanjal lepe sanje. In ptice so morale biti tam, slavci so bili mogoče in so peli, kedar se je delalo jutro in ko se je približal večer.

In še malo dalje naprej pa je bilo morje. Veliko in silno se je razprostiralo po vsi daljavi, sama ravnina, kar so dosegale oči; nebo se je naslanjalo nanjo.

Pogledal je stric in zahrepenelo je staro srce. Napravil bi se človek na pot, po hribu doli, naprej v nebeško dolino, legel bi pod senco prvega drevesa, zasanjal bi na mahu in ne bi se prebudil nikoli več...

Raztresene hiše so stale po dolini, črna vrsta se je pokazala sredi njih, vila se je počasi naprej, žalostno ljudstvo je šlo sredi vesele doline.

„Poglejte, otroci! Mater nesó!“ ...

Dvignili so se obrazki, pogledali so v dolino.

Pomikal se je sprevod, izginila je črna vrsta za hišami, pokazala se je zopet, žalostno je zazvonilo ob tistem času. Tenki so bili glasovi, boleštni in grenki obenem, razlegali so se daleč po samoti, popotniku se je prebudilo srce. Vse žalostno, samo redkokdaj občudeno je vstalo v prsih, dvignilo se je nenadoma, zatrepetala je duša v težki tesnobi...

„Poglejte, otroci; mater nesó!“ ...

Zvonilo je v dolini, tenki in žalostni glasovi so priplavali na hrib, tesno so se oklenili mladih src, solze so stopile v oči...

„Poglejte, otroci!“ ...

Tudi srce starca so objeli. Zastale so besede, obrnil se je v drugo stran, da bi se ne videle solze, ki so stopile v oči popolnoma drobne in neznatne.

Na glas so jokali otroci, Franci je pogledal še enkrat v dolino in se je vrgel na zemljo in je obupno zaplakal. Že je bil tedaj izginil sprevod, več niso peli zvonovi, tiho je bilo vse in mirno. Zahajalo je solnce, rudečile so se gore in so obledele zopet, mrak se je dvignil iz doline in se je počasi plazil gori proti hribu.

Vstali so vsi in se odpravili po strmi poti nazaj. Mrak je bil tam doli, megleno morje, ni se videla revna in zapuščena vas.

Počasi so šli in otrok je bilo strah. Včasih je šinilo bogvekaj mimo, stopilo na desno stran, šlo je zadaj, ali izginilo je, ko so pogledale oči. Dvignil se je kje v dolini oduren glas, sova je zavpila mogoče, prešerno je sedela na veji, smejala se je v plašno noč.

Malka je zopet sedla na pot, trudna je bila in je zajokala. Stric se je sklonil molčé do nje, dvignil jo je v naročje in zopet so šli tiho naprej.

In takrat se je bilo že popolnoma stemnilo. Zgostila se je bila megla naokoli, zastrto je bilo nebo, ni bilo na njem lune, ni bilo zvezde.

„Počakajte stric, primite me za roko...“

Zaprosil je Tonček, truden je bil, skoro bi bil zajokal. Stric ga je počakal in ga prijel za roko in tako so šli vsi zopet tiho naprej.

Franci je stopal za stricom in tudi on je bil postal popolnoma truden in onemogel. Zdelo se mu je najlepše, da bi stopil tiho na stran in bi legel ob poti in zasanjal. Tam bi sanjal do drugega dne, ki bo mogoče lep in solnčen. Morda bo sijalo spomladansko solnce, cveteli bodo zvončki, dehte bodo vijolice, slavec bo pel nekje — tako bo lepo, kakor v dolini onstran hriba.

„Stopi, Franci!“...

Zaostal je bil in stric ga je opozoril. Potekel je malo in šel je zopet tik za stricem. Mislil je dalje, na dolino onstran hriba, na črno vrsto, ki se vije sredi nje. Z Bogom, mama, v življenju se ne vidimo nikoli več... Zbolelo je v prsih, zapeklo je v srcu. In ne vidimo se resnično nikoli več, nikoli več, ne zjutraj, ne na večer, ne opolnoči — nikoli več... Jasno je bilo pred očmi, bolelo je v duši, srce je trepetalo...

Popolnoma temna je bila tedaj, ni se razločevalo več kamenje pod nogami, ni se razločevalo grmovje, ki je bilo najbliže. Sama noč je bila vse naokoli, samo daleč spodaj se je svetilo par luči, slabotne, umirajoče sredi megle in noči so trepetale v nižini.

Noč je bila mirna, samo včasih je vstal sredi nje oduren in neprijeten glas, zavpila je žival, ptica je zakričala, veja je počila sredi hoste.

Franci je šel zadaj s povešeno glavo in zopet mu je prišlo na pamet, da bi zavil na levo ali na desno, legel bi ob poti in bi zaspal in zasanjal. Dolgo bi sanjal, tako dolgo, da bi bilo konec vseh žalostnih misli, umrli bi spomini, prebudil bi se veselo in zadovoljen. In ko bi se tako prebudil, tedaj bi pokrnil klobuk malo na levo stran, rožo bi zateknil za trak, zapel bi veselo pesem in bi se napravil po strmini gor na vrh hriba in doli po drugi strani v lepo in nebeško dolino. Tam je doma spomlad, tam vse zeleni in je vse v cvetju, oljike rastejo tam in srečni dnevi tekó svojo veselo pot.

II.

Petnajst let je minilo od tiste poti; odrastel je Franci, mnogokaj je pozabil, ali nekega večera se je domislil na davno in polpozabljeno pot.

Jesen je bila tedaj, venele so rože, suho listje je padalo od vej. Šumelo je po gozdu pretrgoma, tu je vstal šum, tam je vstal, počil je strel, zalajal je pes na klancu.

Ničesar ni bilo več na poljih, samo suhe bilke, polvela roža tuintam, jata vran je letela preko, izginila je za holmom.

Večer je bil; ugasnilo je solnce, krvava zarja je oblila gorske vrhove in nebo. In ta odsev je bil razlit po vsi okolici; drevje je bilo obdano s krvavo barvo, vsa polja so bila polita z njo in potok je bil popolnoma poln. Krvavordeč se je vil med vrbami, med ravnimi polji in se tako izgubljal za ovinkom. Izgubljal se je in se izgubil, mrak je pal na zemljo, zagorele so zvezde na nebu.

Umeknil se je dan, umeknila se je trdoba iz srca. Mehko je postalo, zasanjalo je rahle in tople sanje.

Franc je hodil zunaj, ob morju je hodil; šumeli so valovi, in on je bil zamišljen. Stalo je pred očmi življenje, novo je bilo, polno sreče, gledale so nanje oči, hrepenela je duša po njem. Onstran hriba je bilo to življenje, do vrha je bilo treba, potem so ga komaj videle oči, komaj je sanjala o njem duša, ali dotistihdob, ko bi minile sanje ko bi se resnično pričelo zaželeno življenje, dotistihdob je bila pot pač dolga, komaj so jo premerile oči.

Pozdravil je Franc — mimo je šla Margareta. Mlada je bila in lepa, prišla je bogveodkod in bogvezakaj, namenjena je bila bogvekam. Nejasna je bila minulost, nejasna je bila bodočnost dotistikrat in niso je marale misli. Ali takrat se je zgodilo, kakor se je dogodilo že tisočkrat. Našla so se na potu sorodna srca, zasanjala so in so zahrepenela, oklenila so se tesno.

„Kam greš, Margareta?“

Vprašal je, in ustavila se je pred njim.

„Srce je reklo, da si tukaj, in“ prišla sem.“

Oči so bile globoke kakor morje, zamišljene in zaljubljene.

Tedaj je bil večer, tih in prijazen in lepote poln. Pošumevali so valovi, zvezde so bežale po njih, šumelo je po drevju, nekje v večeru je igral nekdo na gosli. Glasovi so bili mehki in topli, plavali so mirno, veselo jih je vzprejemalo srce.

Lepo je bilo, mehkoba je bila v duši.

„Skupaj smo, razšli se bomo, ne bomo se videli nikoli več...“

Izpregovorila je in vzdihnila, prišla je žalost v srce, pomnožilo se je obupno hrepenenje.

„Nikoli nisem bila srečna in ne bom nikoli...“

Tako je bilo srce žalostno, sklonila se je glava in ni bilo veselja na obrazu. A Franc je upal. Mogoče je, da vstane nekoč jutro, veliko jutro njegovega življenja, naenkrat da se razjasni nebo, posije na pot veselo solnce. Doseženo bo, kar je onstran hriba, lepo bo življenje in zadovoljnosti polno.

Lehko se zgodi; kaj je nemogoče na svetu? Odpró se vrata v novo življenje, večno se zapró za starim in malolepim. Zacetó rože ob poti, novo nebo se razpne nad življenjatrudnim romarjem.

Sanjal je Franc in je mislil na Margareto. Hodil bo z njo in živel bo z njo; in to življenje bo prijetno in lepote polno. V službi bo takrat, in ko bo prišel domov in bo stopil v prvo sobo svojega stanovanja, bo poklical, in odprla se bodo vrata, stala bo na pragu Margareta, proč otožnost od obraza, proč zamišljenost od oči. Zakaj zjasnilo se je nebo, posijalo je novo solnce, zacvetele so rože ob potu, prišlo je veliko jutro življenja. Stala bo na pragu Margareta, stopila bo bliže, glej, pritekla bo zanjo kodrolasa deklica. Drobna in vesela bo pritekla, zasmejala se bo z veselim in tenkim smehom, zaploskala bo z majhnimi in debelimi ročicami...

To življenje so gledale oči in zato je bilo srce od hrepenenja trudno in izmučeno. Vse je bilo že tisočkrat presanjano, vsa bodočnost od tistega trenutka, ko se je razjasnilo nebo prvokrat. Ponavljale so se iste sanje dan da dan, zapuščale so v srcu pogostokrat obup in temno noč, ali pa so se poslovile z veselim akordom, ki je zvenel v srcu kakor himna radosti.

Razšla sta se, in Margareta je sedela v svoji tesni sobi. Sedela je, domislila se je, da bi pisala pismo, dolgo in polno silne ljubezni, da bi ga prosila, naj je ne zapusti nikoli. Večno naj misli nanjo, naj je ne po-

zabi nikoli za eno uro v vsem svojem življenju. Zakaj mislila je, kako lahko je srce in kako veselo, ko se zaveda, da tam v dalji mogoče misli kdo nanje vsak čas, misli in hrepeni in ljubi.

Samotno je bilo v izbi, ali Margareti je bilo lepo in prijetno. Pisala je pismo pri mizi in zdelo se ji je in čutila je, kako hodijo okoli nje njegove misli. Okoli njene glave plavajo, stiskajo se k obrazu, poljubljajo oči.

Kaj to, če gre jutri na pot, ko pa pojdejo z njo vse te misli, ki bodo neprenehoma hodile okoli nje, plavale okoli glave, stiskale se k obrazu in poljubljale oči.

Kaj to, ako pojde v drug kraj, v novo in mogoče težko službo, ko gledajo oči bodočnost, ko se nekoč razjasni nebo, solnce posije, stori se veliko jutro življenja...

Bile so sanje v duši tisti večer in pustile so veselo zvoneč akord v srcu. Jasen je bil akord in zato je bilo srce srečno in veselo. Napisala je Margareta pismo in legla spat. Trudna je bila, kmalu so se zaprle oči, in sanje so se razlile okoli nje.

Maj je bil v deželi, najlepši čas, smejalo se je nebo, peli so ob večerih šmarnični zvonovi. In ti zvonovi, ki so peli ob večerih tako prijazno, so zapeli nekoč veselo in svečano. Na glas, vsi radostni in razigrani so zapeli, plavali so po dolini, dvignil je popotnik glavo, kakor bi jih hotel videti, kako plavajo pač visoko v zraku nad njim tako praznično razpoloženi in polni svečanega veselja.

— Hej, vstani Margareta, deni v lase venec belih mirt; čakajo svetle kočije, brskajo iskri vrance!...

— Stopi, Margareta, storilo se je veliko jutro tvojega življenja! Sedi na voz, da stekó vrance gori proti samotni cerkvi.

Gledala je Margareta: prišla je nevesta, sedla je na voz. „Glej, kaj nisem to jaz, kaj niso to moje oči, kaj niso to moji lasje, kaj ni to moj obraz?“... Gledala je Margareta: prišla je nevesta, sedla je na voz.

Stopila je Margareta k vozu, k vrancem je stopila in jih prijela za uzde.

„Ustavite se, svatje, tista Margareta na vozu je senca, prava Margareta pa sem jaz. Ustavite se, svatje in se prepričajte!“

„Pusti, dekle, konje! To je prava Margareta, srečna vse dni od početka življenja, ti si pa nje podoba, ali tvoje življenje je brez sreče do konca dni...“

Govorili so svatje, nategnile so se vajeti in zacepetali so vranici.

„Uverite se, svatje, in si dajte dopovedati!... Senco imate na vozu, Margareta pa stoji pred vami in drži konje za uzde. Večno je bilo polno neprilik moje življenje in ta je zadnja pred velikim jutrom, ki vstane.“

Ali svatje niso verjeli, razjezili so se obrazi, dvignil se je bič nad konji.

„Stopi na stran, dekle, sicer gredó konji preko tebe in bo na tem kraju konec tvojega življenja!“

Razjezili so se svatje, zažvižgal je bič. Zaprošila je Margareta na novo in s solzami v očeh:

„Pomislite, prepričajte se, svatje! Senco peljate k poroki, jaz sem prava Margareta!“...

Razjezili so se obrazi, zazvižgal je bič, dvignili so vranici glave in zdirjali so preko Margarete. Trdo kopito ji je strlo srce, rdeča kri je tekla iz njega po prsni dol in na prašno cesto in se je mešala s prahom v umazano mlako. Še je bila živa, divje je bolelo srce — prebudila se je...

In s tistim hipom je izzvenel veseli akord, ki so ga bile pustile v srcu sanje, težke in moreče misli so legle na dušo, megle so stale pred očmi, v megleno morje se je pogreznila vsa bodočnost.

Vstala je Margareta, ko se je storilo jutro in je šla na postajo. Tam je čakal Franc. Ni bilo veselja na nobenem obrazu, ni bilo nade v srcu na lepo bodočnost, na vselejše svidenje.

„Piši mi, Franc, zbogom, Franc, če se ne vidimo nikoli več!“...

„Oprosti, da je moje življenje tako ubogo, oprosti, Margareta, in daj mi roko, ako se ne vidimo nikoli več!“...

Zažvižgal je vlak, premeknili so se vozovi, odšel je Franc na svojo samotno pot...

III.

In tisti dan je bil zanj dolg kakor večnost in težek kakor silno breme. Mislil je na bodočnost, ali tisto jutro je videl njen obraz, in potem ni več mislil nanjo. Živé ljudje, nimajo sreče v življenju, nikoli je ne bodo našli...

Franc se je domislil na svojo minuloost. Ozrl se je daleč nazaj po prehojeni poti, ki je bila tiha in samotna in žalostna in brez trenutka veselja. Vse se je godilo tam enakomerno, komaj tuintam buren dogodek, da je bila pot za njim tem samotnejša in žalostnejša. Glej, in ista bo bodočnost. V megle je zavita sedaj, ali te se dvigajo, kakor se jim pač bliža, ali ne dvignejo se nikoli. Malo nad glavo ostanejo, nikoli se ne odpre nebo na široko, nikoli ne posije solnce na žalostipolno pot. Ni zelenja na njej, ni sledu o pomladanskih rožah, komaj tožen spomin na Margaretine oči.

Mislil je Franc na Margareto in težko mu je bilo ob tistih mislih. Minilo je vse čez eno samo noč, mrzel je bil obraz, mrtve so bile oči.

„Zbogom, Franc, če se ne vidimo nikoli več...“

Še je zvenelo od vseh strani, od desne, od leve so prihajale na uho mrtvo-povedane besede, tiho so hodile za njim. Niso utih-nile, pričele so očitati.

„Zbogom, Franc, če se ne vidimo nikoli več...“

Legale so na obraz zasmehljive poteze, že so se zaničljivo zasmejele ustnice.

„Zbogom, Franc, če se ne vidimo nikoli več...“

Zaničljivo so se smejala usta, poteze zaničevanja so bile na obrazu.

„Zbogom, berač, če se ne vidimo nikoli več...“

Užaljeno je bilo ljubeče srce, ali preko ust ni mogla žaljiva beseda.

„Oprosti, da je moje življenje tako ubogo...“

Ni hotela žala beseda iz ust, kakor je bilo pač užaljeno ljubeče srce. —

Pozno popoldne je bilo že tistikrat, ko je tako mislil Franc, ko je začutil vso samoto in zapuščenost svojega življenja. Kam se naj obrne, kam naj stopi, ko ni novega pota, ko je pred očmi samo megleno morje...

Večer se je delal, Franc se je napravil domov s sprehoda, šel je po stopnicah gori v svojo sobo in že legel v postelj. Ali niso se hotele zapreti oči, šle so podobe pred njimi, vrnila se je davna pot. Dolgo je bilo že od takrat, ali vrnila se je ista: čutile so jo noge in bile so težke in trudne. Po strmini gori po hribu je šel, pogledal je v dolino, sreče in cvetja polno...

Z Margareto se je napravil na tisto pot, kakor je bila pač težavna in so bile noge težke in trudne.

„Peljem te, Margareta, po težavni poti, in trudne so noge in izmučeno je telo, ali plačilo je veliko. Do vrha hriba in potem doli po drugi strani, in dosežena je dolina sreče in nebes. Stoterno je plačilo, blagor tistemu, ki ga bo užival. — Saj ni treba, da bi ti hodila, saj te ponese sam na ono stran...“

Ali Margareta je hodila sama ob njegovi strani, upalo je početkoma srce, mislilo je na dolino onstran hriba in je bilo potolaženo. Ali poti ni bilo konec in zamislile so se oči in dvomi so objeli srce.

„Mogoče je ta pot brez meje, mogoče je neskončna...“

Dvomilo je srce, ni verjelo besedam...

„Ima konec, Margareta, in neskončno se razveseli ob njem srce...“

Ali srce je dvomilo in ni verjelo besedam. Polagoma so ga objemali dvomi, tiho je vstajal obup.

„Ah, Franc, vrniva se, vse je brez cilja, brez misli je...“

Težko mu je bilo, da bi šel nazaj, da bi zdaj zapustil vso svojo srečo.

„Ne, Margareta! Umrjem potem, ako tudi sedaj ne dosežem sreče ne cilja...“

In šla sta naprej, ali vrh se ni hotel približati. Silno oddaljen in hladen je stal v daljavi, zdelo se je očem, da je obrnjen v stran, da se nikoli ne ozre po romarjih.

Strma je bila pot in težka, že je bilo srce prenapolnjeno z dvomi, obupa je bilo dovrhano...

„Vrnimo se zdaj! Kam siliti naprej, ko je vse brez zmisla, ko ni nikjer cilja...“

„Nikoli ne, Margareta! Dalje do konca, do ciljev, do doline sreče...“

Tekel je pot po obrazu, težko se je tolažilo srce, zmagovali so dvomi.

„Ali ne, Margareta! Samo zdaj me ne zapusti, samo do vrha pojdi z mano, da se odpre pogled po široki dolini! Po tisti dolini! Po tisti dolini sreče in veselja in zadovoljnosti, ko tako nestrpno hrepeni srce, ko umira duša od plamenečih želja...“

In šla sta dalje po obupni poti v strmino gori, ali ni se maral približati vrh, ostal je mrzel, ni maral pogledati v tisto stran. In pot je bila težka, od ila, polzelo je trudnim nogam, popolnoma izmučeno je bilo telo.

Margareti je prišlo na pamet, da bi stopila nastran, da bi legla tam ob strani in zaspala in si odpočila. In zaprosila je, in Franc je dovolil. Tudi on je bil truden, zapreti so se hotele oči, silno težke so bile trepalnice, besede so bile izgovorjene v polsanjah.

„Ničesar nimam, Margareta, niti luči, da bi ti posvetil. Ali čakaj; zvezdo vzamem z neba in razsvetlim z njo to temno okolico.“

Trudne so bile oči, besede so bile izgovorjene v polsanjah.

„Vzemi zvezdo, daj mi jo, tako lepo in svetlo...“

Že je legla Margareta na trda tla, že so se zaprle oči.

„Ah, in mraz ti bo, Margareta, in nimam ničesar, da bi te odel. Ali čakaj; tisti temni in težki oblak bom vzel z neba in odel te bom z njim, da ti bo toplo in prijetno...“

Že je legel tudi Franc, zaprle so se oči, zaspalo je izmučeno telo. In sanje so stopile na okoli, lepe sanje so bile in srečne in bogate. Dosegla sta bila vrh, sam se je bil obrnil proti njima, prijazno se je bil nasmehnil, stopil je z naglimi koraki nasproti. In bila sta na njem, in pogledala sta v dolino, polno sreče in bogastva. Tam je vse

cvetelo, tam je bila doma spomlad in sreča in zadovoljstvo.

„Samo še po tej strani doli, samo še ta pot, in srce bo veselo in duša bo srečna...“

In šla sta in sta dosegla dolino. Kipelo je srce od veselja, vriskala je duša od silnega blaženstva. Blagoslovljena, ti srečna dolina, blagoslovljena na vseh vekov veke!

To so bile sanje do jutra, do takrat, ko so se zopet odprle oči, ko so pogledale dalje po poti, ko so se ozrle na vrh, ki je stal tuj in mrzel in oddaljen...

Še je spala Margareta in poklicati jo je bilo treba. Mirno je spala, pokojno je bilo lice, enakomerno so se dvigale mlade prsi.

„Vstani, Margareta, treba je na pot...“

Odprle so se lepe in velike oči, več ni bilo pokoja na obrazu, otožnost se je razlila po njem. Pogledala je na pot, ki je ležala pred očmi, pogledala je vrh, ki je stal še daleč, ki je bil tuj in popolnoma hladen.

„Kam, Franc, ko je dolina nedosežna...“

„Dosežna je, Margareta, samo stopi, samo hodi po poti dalje in izženi obup in dvom iz srca!“...

In tako sta hodila še dolgo pot, tja do vrha; trudne so bile noge, vse telo silno izmučeno, ali dosegla sta vrh. Približal se je bil na pogled, stala sta na njem, pogledala sta doli po dolini, videla sta spomlad, samo cvetje je bilo tam, samo žarki spomladanskega solnca, od sreče se je smejalo veselo

nebo, od lepih sanj se je zibalo morje. Tam so stale palme, lotosi so cveteli po mirnih jezerih, tihe reke so se pomikale proti morju...

Tam so cilji, tam je sreča...

Tam se pojó ob tihih večerih lepe pesmi, gozdne vile jih pevajo pod visokozrastlimi bori, pevajo jih iz svojih čistih grl, po dolini plavajo glasovi, bližajo se srcu romarja, objemó ga in potolažijo; izlijejo vanj mehko in ljubezen...

Tam je domovina slavcev, tam pojó vso jutro ob žuborečih potokih, tam se vozijo beli labudi po temnih tolmunih, vztrepavajo s perutnicami, igrajo se in ljubijo...

Gledale so oči dolino sreče: tam so bili cilji, tam je bilo blaženstvo...

Ali vmes je bila še dolga pot, navpična je bila, nikoli pristopna romarju, ki je iskal sreče po svetu. In videle so jo oči, zasolzile so se, zakrile so jih žalostne roke...

„Pojdimo, Margareta, vrnimo se, za nas ni sreče...“

In tako sta se bila samo ozrla na tisto življenje, ki ga je tako želela duša; komaj so ga videle oči, nikoli ga ni vživalo srce... Nedosežna je bila dolina ciljev in sreče, nedosežna za oba, ki sta bila uboga in revščine bogata...

Tako je bilo vse življenje neprehojena gora, samo pot do vrha in nazaj in žalostno in samotno umiranje ob koncu.

